

LBRIS

We know
books

Prof. Mariana BADEA

Limba și literatura română

pentru

Bacalaureat

**CARTEA RESPECTĂ
PROGRAMA PENTRU LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ
EXAMENUL NAȚIONAL DE BACALAUREAT**

DTP Pre-Press: Cristian STOICA

Coperta: Naty STOICA

Ediție îngrijită de prof. Gheorghe BADEA

ISBN: 978-973-1722-34-4

Copyright @ Editura Badea & Professional Consulting

Pentru informații privind oferta editorială, consultați:
www.editurabadea.ro

Editura: BADEA & PROFESSIONAL CONSULTING
Bd. N. Grigorescu 63, sector 3, București
comenzi@editurabadea.ro

www.editurabadea.ro

CUPRINS

PARTEA ÎNTÂI
OPERE, PERIOADE ȘI CURENTE LITERARE
- Eseuri structurate -

CURENTE LITERARE
în sec. al XIX-lea și începutul sec. al XX-lea

PERIOADA PAȘOPTISTĂ

- Perioada pașoptistă: „*Dacia literară*” p.11

EPOCA MARILOR CLASICI

- Criticismul junimist: „*Junimea*” și „*Convorbiri literare*” p.13
 - TITU MAIORESCU - autor canonic p.16
 - ION CREANGĂ - autor canonic
 - ◆ „*Povestea lui Harap-Alb*” - basm cult p.22
- ◆ ROMANTISMUL
 - Romantismul - *definiție, trăsături* p.30
 - MIHAI EMINESCU - autor canonic
 - ◆ „*Revedere*” - elegie romantică p.33
 - ◆ „*Floare albastră*” - idilă filozofică romantică p.38
 - ◆ „*Odă (în metru antic)*” - artă poetică filozofică p.45
 - ◆ „*Luceafărul*” - poem filozofic, lirico-epic p.51
- ◆ REALISMUL
 - Realismul - *definiție, trăsături* p.66
 - IOAN SLAVICI - autor canonic
 - ◆ „*Moara cu noroc*” - nuvelă realistă-psihologică p.68
 - ION LUCA CARAGIALE - autor canonic
 - ◆ „*O scrisoare pierdută*” - comedie p.76

◆ **PRELUNGIRI ALE ROMANTISMULUI ȘI ALE CLASICISMULUI**● **Prelungiri ale romantismului și ale clasicismului - prezentare**

- generală** p.87
- ◆ „Rugăciune” de Octavian Goga - *artă poetică* p.89
 - ◆ „Mânioasă” de George Coșbuc - *idilă pastorală* p.96

◆ **SIMBOLISMUL**● **Symbolismul - definiție, trăsături** p.101

- **GEORGE BACOVIA** - autor canonic
 - ◆ „Plumb” de George Bacovia - *poezie simbolistă* p.105
 - ◆ „Decor” de George Bacovia - *poezie simbolistă* p.110
 - ◆ „Lacustră” de George Bacovia - *poezie simbolistă* p.115

CURENTE LITERARE ÎN PERIOADA INTERBELICĂ◆ **MODERNISMUL INTERBELIC**

- **Modernismul românesc - definiție, trăsături** p.120
 - **EUGEN LOVINESCU** - autor canonic p.122
 - ◆ „Istoria literaturii române moderne”, capitolul „Creația obiectivă: L.Rebreanu: Ion” p.124

A. ROMANUL MODERN ÎN PERIOADA INTERBELICĂ

- ◆ **Romanul realist-obiectiv-modern**
 - **LIVIU REBREANU** - autor canonic
 - ◆ „Ion” - *roman modern, realist-obiectiv, interbelic* p.126
- ◆ **Romanul modern subiectiv-psihiologic/ Romanul experienței**
 - **CAMIL PETRESCU** - autor canonic
 - ◆ „Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război” - *roman psihologic, modern, subiectiv - interbelic* p.135
 - ◆ „Patul lui Procust” - *roman psihologic, modern, subiectiv - interbelic* p.142
- ◆ **Romanul modern, realist-balzacian, obiectiv**
 - **GEORGE CĂLINESCU** - autor canonic
 - ◆ „Enigma Otiliei” - *roman modern, balzacian, obiectiv* p.151

B. POEZIA MODERNĂ ÎN PERIOADA INTERBELICĂ

- **TUDOR ARGHEZI** - autor canonic
 - ◆ „Testament” - *artă poetică modernă* p.160
 - ◆ „Flori de mucigai” - *artă poetică modernă* p.165
- **LUCIAN BLAGA**
 - ◆ „Eu nu strivesc corola de minuni a lumii” - *artă poetică filozofică, modernă* p.170
 - ◆ „Lumina” - *artă poetică filozofică, modernă* p.176
- **ION BARBU**
 - ◆ „Din ceas, dedus...” („Joc secund”) - *artă poetică modernă* p.181
 - ◆ „Riga Crypto și Iapona Enigel” - *baladă cultă modernă, poezie epică* p.185

◆ **TRADIȚIONALISMUL INTERBELIC**

- **Tradiționalismul interbelic - definiție, trăsături** p.190

A. ROMANUL TRADIȚIONAL ÎN PERIOADA INTERBELICĂ

- ◆ **Romanul tradițional, realist-obiectiv**
 - **MIHAIL SADOVEANU** - autor canonic
 - ◆ „Baltagul” - *roman tradițional, realist-obiectiv* p.193

B. POEZIA TRADIȚIONALĂ ÎN PERIOADA INTERBELICĂ

- **ION PILLAT**
 - ◆ „Aci sosi pe vremuri” - *elegie tradițională, lirism obiectiv* p.201
- **VASILE VOICULESCU**
 - ◆ „În grădina Ghetsemani” - *poezie tradițională, lirism obiectiv* p.207
- **Modernism versus tradiționalism (eseu)** p.212

CURENTE LITERARE ÎN PERIOADA POSTBELICĂ

A. ROMANUL ÎN PERIOADA POSTBELICĂ

◆ Romanul realist-obiectiv și romanul realist-subiectiv

- MARIN PEDA - autor canonic
- ◆ „Moromeții” - roman realist-obiectiv p.215
 - ◆ „Cel mai iubit dintre pământeni”
- roman realist-subiectiv p.311

◆ NEOMODERNISMUL POSTBELIC

- Neomodernismul - definiție, trăsături p.237

B. POEZIA NEOMODERNISTĂ POSTBELICĂ

- NICHITA STĂNESCU - autor canonic
- ◆ „Către Galatea” de Nichita Stănescu p.239
 - ◆ „Leoaică tânără, iubirea” de Nichita Stănescu p.244
 - ◆ „În dulcele stil clasic” de Nichita Stănescu p.248
- MARIN SORESCU - autor canonic
- ◆ „Echerul” - poezie neomodernistă p.252

C. DRAMA NEOMODERNISTĂ POSTBELICĂ

- MARIN SORESCU - autor canonic
- ◆ „Iona” - dramă-parabolă p.257

◆ POSTMODERNISMUL POSTBELIC

- Postmodernismul - definiție, trăsături p.264
- MIRCEA CĂRTĂRESCU
- ◆ „Georgica a IV-a” - poezie postmodernă p.266

PARTEA A DOUA
CONSTRUCȚIA PERSONAJELOR
- Caracterizări -

PERSONAJ DE BASM CULT

- Harap-Alb - „Povestea lui Harap-Alb”
de Ion Creangă - autor canonic p.270

PERSONAJ DE NUVELĂ REALIST-PSIHOLOGICĂ

- Ghiță - „Moara cu noroc”
de Ioan Slavici - autor canonic p.274

PERSONAJ DE COMEDIE

- Nae Cațavencu - „O scrisoare pierdută”
de I.L. Caragiale - autor canonic p.278

PERSONAJ DE ROMAN REALIST OBIECTIV

- Ion - „Ion”
de Liviu Rebreanu - autor canonic

PERSONAJ DE ROMAN REALIST MODERN SUBIECTIV

- Ștefan Gheorghidiu - „Ultima noapte de dragoste,
întâia noapte de război”
de Camil Petrescu - autor canonic p.286

PERSONAJ DE ROMAN MODERN SUBIECTIV

- George Demetru Ladima - „Patul lui Procust”
de Camil Petrescu - autor canonic p.291

PERSONAJ DE ROMAN MODERN REALIST BALZACIAN OBIECTIV

- Felix Sima - „Enigma Otiliei”
de George Călinescu - autor canonic p.296

PERSONAJ DE ROMAN REALIST TRADIȚIONAL

- Vitoria Lipan - „Baltagul”
de Mihail Sadoveanu - autor canonic p.301

PERSONAJ DE ROMAN MODERN REALIST-BALZACIAN

- Ilie Moromete - „Morometii”
de Marin Preda - autor canonic p.306

PERSONAJ DE ROMAN REALIST OBIECTIV

- Victor Petrini - „Cel mai iubit dintre pământeni”
de Marin Preda - autor canonic p.311

PERSONAJ DE DRAMĂ-PARABOLĂ

- Iona - „Iona” Marin Sorescu - autor canonic p.316

PARTEA A TREIA
RELAȚIA DINTRE DOUĂ PERSONAJE
- Eseuri structurate -

PERSONAJE DE BASM CULT

- Harap-Alb și Spânul - „*Povestea lui Harap-Alb*”
 de Ion Creangă - autor canonic p.322

PERSONAJE DE NOVELĂ REALIST-PSIHOLOGICĂ

- Ghiță și Lică - „*Moara cu noroc*”
 de Ioan Slavici - autor canonic p.328

PERSONAJE DE COMEDIE REALISTĂ

- Zaharia Trahanache și Nae Cațavencu
 - „*O scrisoare pierdută*”
 de I.L. Caragiale - autor canonic p.334

PERSONAJE DE ROMAN REALIST OBIECTIV

- Ion și Ana - „*Ion*” de Liviu Rebreanu - autor canonic p.340

PERSONAJE DE ROMAN MODERN PSIHOLOGIC SUBIECTIV

- Ștefan Gheorghidiu și Ela - „*Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război*”
 de Camil Petrescu - autor canonic p.346

- George Demetru Ladima și Emilia Răchitaru
 - „*Patul lui Procust*” de Camil Petrescu - autor canonic p.352

PERSONAJE DE ROMAN MODERN REALIST OBIECTIV BALZACIAN

- Felix Sima și Otilia Mărculescu
 - „*Enigma Otiliei*” de George Călinescu - autor canonic p.357

PERSONAJE DE ROMAN REALIST TRADIȚIONAL

- Vitoria și Nechifor Lipan - „*Baltagul*”
 de Mihail Sadoveanu - autor canonic p. 363

PERSONAJE DE ROMAN REALIST OBIECTIV

- Ilie și Niculae Moromete - „*Moromeții*”
 de Marin Preda - autor canonic p.368

PERSONAJE DE ROMAN REALIST SUBIECTIV

- Victor Petrini și Matilda - „*Cel mai iubit dintre pământeni*”
 de Marin Preda - autor canonic p.375

PARTEA A PATRA
COMUNICARE. STILURI FUNCȚIONALE.
TIPURI DE TEXTE
- Teorie pentru scris și oral -

- **COMUNICAREA** p.382
- **STILURILE FUNCȚIONALE ALE LIMBII ROMÂNE**
 - ❖ Stilul artistic/literar/ficțional p.383
 - ❖ Stilul științific p.385
 - ❖ Stilul juridic-administrativ p.386
 - ❖ Stilul publicistic p.386
- **STILURILE INDIVIDUALE ALE LIMBII ROMÂNE** p.387
- **CALITĂȚILE GENERALE ALE STILULUI** p.389
- **TIPARE TEXTUALE** p.392
- **TIPURI DE TEXTE**
 - ◆ Textul narativ p.393
 - ◆ Textul descriptiv p.393
 - ◆ Textul argumentativ p.394
 - ◆ Textul informativ p.395
 - ◆ Textul epistolar p.395
 - ◆ Rezumatul p.396
 - ◆ Texte literare de frontieră/ de graniță p.396
 - ◆ Texte juridic-administrative p.398

**PARTEA A CINCEA
TEXTE LITERARE
TESTE EXPLICATE ȘI REZOLVATE**

TEXTUL NARATIV

- *Cum se comentează un episod/ secvență narativă* p.399
- *Cum se argumentează că un text este narativ/ epic* p.400
- *Cum se redactează construcția unui personaj dintr-un fragment epic* p.401

TEXTUL LIRIC

- *Cum se argumentează că o poezie este lirică* p.402
- *Cum se comentează o strofă/ secvență lirică* p.403

TEXTUL DRAMATIC

- *Cum se argumentează trăsăturile operei dramatice* p.404

TESTE EXPLICATE ȘI REZOLVATE p.405

AUTORII CANONICI

**Programa de bacalaureat pentru disciplina
Limba și literatura română**

1. Mihai Eminescu
2. Ion Creangă
3. Ion Luca Caragiale
4. Ioan Slavici
5. George Bacovia
6. Lucian Blaga
7. Tudor Arghezi
8. Ion Barbu
9. Mihail Sadoveanu
10. Liviu Rebreanu
11. Camil Petrescu
12. George Călinescu
13. Marin Preda
14. Nichita Stănescu
15. Marin Sorescu
16. Titu Maiorescu
17. Eugen Lovinescu

PARTEA ÎNTÂI

OPERE, PERIOADE ȘI CURENTE LITERARE

- Eșuri structurate -

**LITERATURA ROMÂNĂ ÎN
SECOLUL al XIX-lea - ÎNCEPUTUL SECOLULUI al XX-lea**

PERIOADA PAȘOPTISTĂ

„DACIA LITERARĂ”

(manifest literar, doctrină estetică)

Prima jumătate a secolului al XIX-lea este, poate, cea mai agitată și bogată perioadă de transformări social-culturale, culminând cu evenimentele Revoluției de la 1848, prin care lupta pentru emancipare socială și națională a antrenat toate cele trei provincii românești. Începând cu anul 1830 și până către anul 1870, a avut loc o viguroasă activitate culturală și o intensificare a ideii de unire a țărilor române, cunoscută în literatură ca **perioada pașoptistă**.

La 30 ianuarie 1840 ia ființă, la Iași, revista „*Dacia literară*”, din inițiativa și sub conducerea lui **Mihail Kogălniceanu (1817-1891)**, prima revistă literară, în jurul căreia s-a manifestat un **curent național-popular** și prin care s-au afirmat primii noștri scriitori moderni.

În primul număr al revistei, **Mihail Kogălniceanu**, în vârstă de numai 23 de ani, publică **articolul-program** sub titlul „*Introducție*”, în care evidențiază principalele idei așezate ca fundament al creării și orientării literaturii române și care este considerat **primul manifest al romantismului românesc**. Pe plan european, programul romantismului a fost trasat în Franța de către **Victor Hugo**, în „*Prefața*” la drama „*Cromwell*” - 1827.

Cu o apariție scurtă în timp, **ianuarie - iunie 1840**, revista „*Dacia literară*” a fost suprimată de către domnitorul **Mihail Sturdza**, după numai **trei numere**.

În numărul 1 al revistei a apărut *prima nvelă istorică*, „*Alexandru Lăpușneanu*” de Costache Negruzzi.

ARTICOLUL-PROGRAM - „*Introduție*” - al revistei „*Dacia literară*” ar putea fi sintetizat prin câteva direcții principale trasate de Mihail Kogălniceanu:

- Crearea unei literaturi române, prin realizarea de „*compuneri originale*”, de producții românești „*fie din orice parte a Daciei, numai să fie bune*”.

- Colaborarea scriitorilor din toate ținuturile românești, „*fieștecarelea cu ideile sale, cu limba sa, cu chipul său*”.

- Realizarea unei literaturi unice, astfel încât „*românii să aibă o limbă și o literatură comună pentru toți*”.

- Combaterea imitației creațiilor literare străine, avertizând că „*dorul imitației s-au făcut la noi o manie primejdioasă, pentru că omoară în noi duhul național*”.

- Traducerile operelor din alte literaturi să fie ale celor de valoare, deși „*traducțiile însă nu fac o literatură națională*” și sunt „*ucigătoare a gustului original*”.

- Păstrarea specificului național în operele literare, cu teme inspirate din istoria poporului, frumusețile patriei și folclor.

- Afirmarea criticii literare obiective: „*critica noastră va fi nepărtinitoare, vom critica cartea, iar nu persoana*”.

- Scriitorii sunt *datori* să susțină *idealul de Unirea Principatelor*.

Mihail Kogălniceanu, originar din Iași, un apropiat al lui Alexandru Ioan Cuza, a contribuit cu forță și entuziasm la Unirea Principatelor Române din 1859, iar în 1863 a devenit cel de al treilea prim-ministru al României, apoi ministru al Afacerilor Externe, sub domnia lui Carol I. A fost unul dintre cei mai influenți și importanți intelectuali români ai generației sale și un mare patriot: „*Puterea și fericirea unui stat se află în puterea și fericirea mulțumii, adică a nației.*”

În concluzie, „*Dacia literară*” a fost un curent național popular, cu un rol esențial în formarea și evoluția literaturii noastre nu doar în epocă, ci și în deceniile următoare. Aici au publicat primii scriitori importanți ai literaturii române: Vasile Alecsandri, Costache Negruzzi, Grigore Alexandrescu, Mihail Kogălniceanu.

CRITICISMUL JUNIMIST

„JUNIMEA” ȘI „CONVORBIRI LITERARE”

„*JUNIMEA*” este o grupare culturală, inițiată de tineri intelectuali entuziaști ca Petre Carp, Vasile Pogor, Theodor Rosetti, Iacob Negruzzi, avându-l mentor pe TITU MAIORESCU. Printr-o stranie, dar sugestivă coincidență, Titu Maiorescu (1840 - 1917) avea, la inițierea societății „*Junimea*” (1863), 23 de ani, exact vârsta pe care o avea Mihail Kogălniceanu (1817-1891) atunci când a creat mișcarea culturală „*Dacia literară*” (1840). La fel de ciudat este faptul că Titu Maiorescu s-a născut în anul în care a apărut prima revistă literară românească „*Dacia literară*”, inițiată de Mihail Kogălniceanu.

Societatea culturală „*Junimea*” a luat ființă la Iași în 1863 și a avut două direcții principale: una *literară* și alta *culturală*. Pentru a promova ideile „*Junimii*”, se înființează, tot la Iași, la 1 martie 1867, revista „*Convorbiri literare*”, în care se vor publica principalele opere ale scriitorilor de valoare ai epocii.

●ETAPELE „JUNIMII”:

- ♦ 1863-1874 - activitatea s-a desfășurat la Iași și a fost importantă mai ales prin caracterul polemic în domeniul limbii, al literaturii și al culturii române. Se promovează în această perioadă principii estetice și sociale;

- ♦ 1874-1885 - se consolidează „*o nouă direcție*” în literatura română, prin apariția operelor de maturitate ale lui Eminescu, Creangă, Caragiale și Slavici;

- ♦ după 1885 - societatea „*Junimea*” și revista „*Convorbiri literare*” se mută la București. Activitatea junimiștilor se canalizează în această perioadă către preocupări universitare, căpătând un caracter academic prin abordarea altor domenii: filozofia, istoria, geografia. Ca urmare, se publică primele studii de istorie (A.D. Xenopol - „*Istoria românilor*”, în 14 volume) și de filozofie (Vasile Conta).

●OBIECTIVELE „JUNIMII”:

- ♦ răspândirea spiritului critic;
- ♦ încurajarea literaturii naționale;
- ♦ neatârarea intelectuală a poporului român;
- ♦ originalitatea culturii și a literaturii române;

- ♦ **crearea și impunerea valorilor naționale;**
- ♦ **educarea oamenilor prin cultură (culturalizarea maselor), eforturile lor îndreptându-se spre receptarea și înțelegerea culturii de către popor;**
- ♦ **unificarea limbii române literare;**

● **MANIFESTĂRILE „JUNIMII”**, organizate cu scopul concretizării obiectivelor:

- ♦ **Educarea publicului prin „prelecțiuni populare”**, reușind să impună o mentalitate junimistă în epocă, fără dogme și să dezvolte **spiritul oratoric** pe care îl considerau o artă.
- ♦ **Unificarea limbii române literare** începe prin propunerea junimiștilor privind **înlocuirea alfabetului chirilic cu cel latin (1860)**. În acest sens, **Titu Maiorescu** publică articolul **„Despre scrierea limbei române” (1866)**, în care susține toate ideile junimiste privitoare la limbă: **ortografia să fie fonetică, înlocuirea alfabetului chirilic cu cel latin, respingerea etimologismului** susținut de pașoptiști și **normarea limbii române** (introducerea de reguli gramaticale). Ca urmare a efortului lor, **Academia Română aprobă și oficializează scrierea cu alfabet latin** pentru întreaga țară.
- ♦ **Interesul pentru literatură** se manifestă încă de la înființarea Societății și a revistei. Încă din 1865, junimiștii emit ideea publicării **primei antologii de poezie românească pentru școlari**, iar în primul număr al revistei **„Convorbiri literare”**, **Titu Maiorescu** publică studiul **„O cercetare critică asupra poeziei române de la 1867”**, care îl va consacra definitiv ca îndrumător și critic literar. **Eminescu** este considerat un geniu al **poeziei** și se vorbește deja despre **eminescianism**, este apreciat **Vasile Alecsandri** și se pune accent pe creația populară. În **proză**, se remarcă în mod deosebit **Ioan Slavici** și **Ion Creangă**, iar în **dramaturgie**, cel mai valoros este **Ion Luca Caragiale**.

● **REVISTA „CONVORBIRI LITERARE” (1 martie 1867)** este publicația cu cea mai mare longevitate, între **1867 și 1944**, fiind una dintre cele mai importante apariții ale presei românești. Ideea înființării revistei a fost înlesnită de achiziționarea, în **1866**, a unei tipografii, la care se editau **gratuit** creații românești originale și de valoare, cărți de școală ori traduceri ale unor opere importante din literatura universală, specificându-se obligativitatea că **„fiecare publicare va fi făcută cu litere latine”**.

Revista **„Convorbiri literare”** a apărut sub direcția lui **Iacob Negruzzi** (fiul lui **Costache Negruzzi**), la început **bilunară**, iar din **1871** cu frecvență **lunară**, dar cu un număr sporit de pagini. Se pot identifica două mari perioade în existența revistei:

♦ **1867-1886**, o perioadă de glorie, cu prestigiu și competență în selectarea creațiilor literare pe care le publică în paginile sale, fiind condusă cu fermitate și intransigență de reputatul critic și istoric literar, **Titu Maiorescu**;

♦ **1886-1944** revista se mută la București, la început fiind la conducere **Iacob Negruzzi**, apoi un comitet format din **Mihail Dragomirescu, Simion Mehedinți, P.P. Negulescu, Rădulescu-Motru** (discipoli și foști elevi ai lui **Titu Maiorescu**).

Principalele **obiective** ale revistei se pot concretiza în:

- a) răspândirea **spiritului critic obiectiv** în aprecierea creațiilor literare originale;
- b) încurajarea și **promovarea literaturii naționale și a scriitorilor români**;
- c) **combaterea imitațiilor**, a **plagierilor** din literaturile străine și a pastişelor literare;

Cu o concepție unitară și intransigentă dovedită pe parcursul întregii activități, **societatea „Junimea”** și revista **„Convorbiri literare”** au avut o contribuție incontestabilă la dezvoltarea și consolidarea civilizației române moderne, prin respingerea fermă a oricăror imitații sau împrumuturi snobistice, ale oricăror forme care nu se armonizau cu fondul spiritual autohton și nu se integrau organic în specificul național românesc. Despre activitatea prodigioasă a **„Junimii”** există **două cărți-document**, elaborate de doi junimiști de frunte, cu atribuții importante în aprecierea scrierilor literare care se discutau în ședințele cenaclului: **„Amintiri de la Junimea”** de **Iacob Negruzzi** și **„Amintiri de la Junimea din Iași”** de **George Panu**.

Procesele-verbale întocmite cu prilejul întâlnirilor săptămânale, de regulă vinerea, în casa lui **Titu Maiorescu**, apoi a lui **Vasile Pogor**, relevă faptul că nu participau mai mult de zece persoane, dar acestea erau alese din elita socială a vremii: profesori, economiști, matematicieni, politicieni, istorici, filozofi, juriști ș.a. Atmosfera veselă care domina discuțiile extrem de serioase și de profunde era amplificată de reacțiile impulsive ale junimiștilor, care aruncau cu perne în capul vorbitorilor confuzi și plicticoși ori cântau batjocoritor pe nas, popește. Sunt, de asemenea, celebre porecele hazlii pe care și le atribuiau între ei sau altor personalități din afara cercului junimist: **„carul de minciuni Negruzzi”**, **„pudicul Naum”**, **„bine-hrănitul Caragiani”** etc.

În „Istoria literaturii române moderne”, Tudor Vianu a definit trăsăturile dominante ale junimiștilor: „*spiritul filozofic*”, „*spiritul oratoric*”, „*spiritul critic*”, „*gustul [...] clasic și academic*”, „*ironia*” și „*vestița zeflema junimistă*”.

În **concluzie**, esența culturală junimistă însumează *spiritul filozofic și oratoric, spiritul clasic și academic, ironia și spiritul critic*.

TITU MAIORESCU

(1840 - 1917)

autor canonic

TITU MAIORESCU (1840 - 1917), critic literar și estetician, mentorul societății culturale „*Junimea*” și inițiatorul *cenaculului* omonim, are meritul incontestabil de a fi format în cultura noastră o stare de spirit superioară, de a fi descoperit și încurajat afirmarea **marilor clasici**: **Mihai Eminescu, Ion Creangă, I.L.Caragiale și Ioan Slavici**.

Solida și vasta cultură a lui **Maioreescu** s-a reflectat în numeroasele studii și lucrări filozofice, critice, lingvistice și estetice, în activitatea permanentă pe care a desfășurat-o pentru evoluția limbii și a literaturii române.

● TITU MAIORESCU - ESTETICIAN

Ca **estetician**, Titu Maioreescu dă pentru prima oară **definiția poeziei**, identificând și condițiile pe care aceasta trebuie să le îndeplinească pentru a fi o creație artistică de valoare.

◆ În studiul „*O cercetare critică asupra poeziei române de la 1867*”, mentorul „*Junimii*” consideră că „*Poezia, ca toate artele, e chemată să exprime frumosul; în deosebire de știință, care se ocupă de adevăr. Cea dintâi și cea mai mare diferență între adevăr și frumos este că adevărul cuprinde numai idei, pe când frumosul cuprinde idei manifestate în materie sensibilă.*” Pentru ca poezia să fie apreciată de critici și de cititori, trebuie să îndeplinească **două condiții**: una **materială (forma)** și una **ideală (conținutul)**. Ca formă (**condițiunea materială**), o poezie trebuie să trezească prin cuvintele ei „*imagini sensibile în fantezia auditoriului*”, iar ideea (**condițiunea ideală**) să exprime totdeauna un sentiment sau o pasiune, niciodată o cugetare exclusiv intelectuală sau

științifică, întrucât poezia are menirea de a transmite stări emoționale ca „*iubirea, ura, tristețea, bucuria, disperarea, mânia*”, care sunt „*obiecte poetice*”. La polul opus, se află celelalte idei ca „*învățătura, preceptele morale, politica*”, aparținând științei și „*niciodată ale artelor*”.

◆ În lucrarea „*Comediile d-lui I.L.Caragiale*” (1885), **Maioreescu** argumentează concepția că există un **raport între artă și realitatea socială**, care trebuie reflectat în operele literare. El răspunde astfel acuzațiilor aduse pieselor acestui genial dramaturg de către societatea și presa contemporană, susținând ideea că scriitorul pune „*pe scenă câteva tipuri din viața noastră socială de astăzi, cu deprinderile lor, cu expresiile lor [...] în situațiile anume alese de autor [...] într-o adevărată caricatură a cultului moderne*”. **Arta are funcție moralizatoare** prin faptul că trezește emoții estetice, iar acestea nimicesc răul din oameni, mai ales **egoismul**, pentru că „*orice emoțiune estetică [...] face pe omul stăpânit de ea, [...] să se uite pe sine ca persoană și să se înalțe în lumea ficțiunii ideale*”.

◆ Articolul „*Poeți și critici*” (1886) decelează **subiectivismul și individualitatea** proprii **artistului**, care percepe lumea înconjurătoare în mod diferit față de ceilalți oameni: „*Altfel descrie lumea Goethe, altfel o descrie Heine, altfel Leopardi, altfel Victor Hugo, deși cu toții au primit impresii de la aceeași lume*”, afirmă **Maioreescu**.

● TITU MAIORESCU - CRITIC LITERAR

Criticul literar Titu Maioreescu are marele merit de a cultiva **spiritul critic obiectiv** în aprecierea creațiilor literare, cu preocuparea permanentă pentru „**respectul adevărului**”. El impune **gustul și rafinamentul junimist**, este **ferm și imparțial** în analiza operelor, având ca scop **înlăturarea mediocrităților din literatură**. **Maioreescu** urmărește **forma artistică și conținutul de idei**, punând accentul pe **originalitatea și autenticitatea** creației respective, prețuind în mod deosebit **specificul național**.

◆ Studiul „*Eminescu și poeziile lui*” (1889) începe cu o afirmație certă: „*Tânăra generație română se află astăzi sub influența operei poetice a lui Eminescu*”. Întrebarea retorică privind „**personalitatea poetului**” din deschiderea capitolului I declanșează prilejul de a consemna câteva date biografice și de a realiza un portret spiritual al genialului poet, cu aluzie la firea lui melancolică și visătoare: „*Dacă ne-ar întreba cineva: a fost fericit Eminescu? Am răspunde: cine e fericit? Dar dacă ne-am întreba: a fost nefericit Eminescu? Am răspunde cu toată convingerea: nu!*”.

Adept al filozofului romantic german **Schopenhauer**, poetul era pesimist, dar atitudinea sa melancolică definea „*un simțământ estetic, o seninătate abstractă*”, iar nu o amărăciune personală. **Eminescu** afișa o „*naivitate ca de copil*”, ceea ce atrăgea o simpatie spontană în inima tuturor, căci tânărului îi lipsea cu desăvârșire „*semeția unei inteligențe excepționale de care numai el singur nu era știutor*” și avea expresia visătoare a „*unui geniu cuprins de lumea ideală*”. Reticența poetului în publicarea unei poezii era cunoscută de toți junimiștii, precum și faptul că refăcea, rafina și „*căuta mereu o formă mai perfectă*” pentru noua creație, pe care o citea cu un glas străin în ședințele cenaclului: „*Niciodată nu s-ar fi gândit măcar să o publice: publicarea îi era indiferentă, unul sau altul dintre noi trebuia să-i ia manuscrisul din mână și să-l dea la «Convorbiri literare».*” În lirica sa erotică nu se poate vorbi despre „*amor fericit și nefericit*” în accepția obișnuită, pentru **Eminescu**, femeia iubită nu era decât „*copia imperfectă a unui prototip nerealizabil*”. Ca urmare, cu o melancolie impersonală, poetul se refugiază „*într-o lume mai potrivită cu el, în lumea cugetării și a poeziei*”.

Pentru argumentarea acestei analize a spiritului eminescian, **Maioreșcu** citează versurile finale din poemul „**Luceafărul**”:

„Ce-ți pasă ție, chip de lut,
Dac-oi fi eu sau altul?
Trăind în cercul vostru strâmt,
Norocul vă petrece;
Ci eu în lumea mea mă simt
Nemuritor și rece.”

Titu Maioreșcu *intuiește geniul eminescian* îndată după apariția a numai trei poezii (1870): „**Venere și Madonă**”, „**Epigonii**” și „**Mortua est**”. El apreciază bogăția de idei și forma artistică a poeziei eminesciene aflată sub semnul perfecțiunii, accentuând frumusețea limbii și „*înălțarea de cuget*”, încredințat că „*literatura poetică română va începe secolul al 20-lea sub auspiciile geniului lui*”.

Maioreșcu sesizează cu satisfacție apropierea versului eminescian de cel popular, remarcând în mod deosebit rima surprinzătoare prin noutate și inedit: „*Eminescu înalță rimele poeziei române peste acea formă obișnuită și adeseori neîngrăjită*”, preluând unele cuvinte familiare ori prozaice pentru „*a le ridica la splendoarea unei rime surprinzătoare*”. Criticul exemplifică particularitățile prozodice

din lirica eminesciană prin citarea unor fragmente din poezii ale căror „*forme rafinate*” ori „*cugetări de adâncă filozofie*” l-au entuziasmat și prin măiestria rimelor „*dintre cele mai frumoase*”: „**Scrisorile**”, „**Odă (în metru antic)**”, „**Glossă**”, „**Sonetele**” etc. Pentru **Eminescu**, remarcă **Maioreșcu**, limba română este „*dulce și străvezie*”, „*ca un fagure de miere*”, iar nu „*răzlețită în lipsă de contururi*”.

Admirația criticului excelează prin faptul că poezia eminesciană își are rădăcinile adânc înfipte în creația populară și exemplifică prin versuri din poeziile „**Peste vărfuri**”, „**Scrisoarea I**”, „**Scrisoarea II**”, despre care exclamă fascinat: „*Nu au existat, nu vor exista în poezia română versuri mai frumoase decât acestea*”. Tot din poezia populară și din cronici, afirmă criticul, „*au putut ieși versurile în care vorbesc solul și Mircea-vodă în «Satira III»*” și redă în articol întreg dialogul dintre cele două personaje (**Titu Maioreșcu** se referă la „**Scrisoarea III**”, pe care el o numea „**Satira III**”).

Impresionat de „*covârșitoarea inteligență căreia nimic din ce-și întipărea vreodată nu-i scăpa*”, **Maioreșcu** vede în **Eminescu** „*un om al timpului modern, cultura lui individuală stă la nivelul culturii europene*”. Pasionat de filozofie, admirator al „**Vedelor**”, cunoscător al operelor poetice din toate timpurile, **Eminescu** avea o neobosită stăruință „*de a celi, de a studia, de a cunoaște*” și de a memora cu ușurință „*operele însemnate din literatura antică și modernă*”.

Încredințat de talentul nativ al poetului de geniu („*poetul e din naștere, fără îndoială*”), **Maioreșcu** accentuează faptul că poezia eminesciană vibrează puternic în inimile românilor, în care el va trăi veșnic.

În finalul studiului, **Titu Maioreșcu** prevestește influența hotărătoare a spiritului eminescian asupra poezilor ce vor urma și care își vor sorbi seva din creația lui: „*Acesta a fost Eminescu, aceasta este opera lui. Pe cât se poate omenește prevedea, literatura poetică română va începe secolul al XX-lea sub auspiciile geniului lui, și forma limbii naționale, care și-a găsit în poetul Eminescu cea mai frumoasă înfăptuire până astăzi, va fi punctul de plecare pentru toată dezvoltarea viitoare a vestmântului cugetării românești*”.

● **Alte studii critice** se referă la scriitorii apreciați de **Titu Maioreșcu**, pentru valoarea operelor scrise și publicate în perioada junimistă:

♦ **Andrei Mureșanu**, care, deși a creat mai multe versuri, a publicat foarte puține, între care „**Deșteaptă-te, române!**”, poezie devenită actualul imn al României, pe muzica lui Anton Pann. Oficial, „**Deșteaptă-te, române!**” a devenit imnul României pe 14 iulie 1994.

♦ **Octavian Goga**, pentru volumul de „*Poezii*” din 1905, pe îl propune pentru premiere la Academia Română.

♦ **Ioan Slavici**, ale cărui năvele îi provoacă criticului bucuria că „*tânăra literatură română a fost în stare să dea bătrânei Europe prilejul unei emoțiuni estetice din chiar izvorul cel mai curat al vieții sale populare*”;

♦ **Mihail Sadoveanu**, scriitor „*de o puternică originalitate*”, care a dovedit un „*talent curat românesc*”.

● **TITU MAIORESCU - URIAȘĂ PERSONALITATE A CULTURII ROMÂNE**

♦ În studiul „*În contra direcției de astăzi în cultura română*” (1868), **Titu Maiorescu** aduce în atenția publică raportul dintre tradiție și inovație, dintre fondul cultural autohton și formele civilizației moderne, dintre originalitatea literaturii române și influențele străine care duc la imitații ridicole și nocive pentru spiritualitatea poporului nostru.

Ca urmare, el inițiază și demonstrează „*teoria formelor fără fond*”, considerând că nu trebuie împrumutate forme din Occident, ci trebuie ridicat fondul cultural autohton la înălțimea acelor forme, fiind intransigent în această privință: „*mai bine să nu facem o școală deloc, decât să facem o școală rea*”.

O critică neîndurătoare aduce **Maiorescu** formelor de cultură fadă și falsă, împrumuturilor luate fără discernământ din civilizația apuseană și exemplifică această concepție prin anomalii din societatea vremii.

Referitor la superficialitatea „*claselor de sus*” privind percepția valorilor, **Maiorescu** blamează cu fermitate „*încurajarea blândă a mediocrităților*”. El scoate în evidență atitudinea reprobabilă și păguboasă a intelectualilor care acceptă tacit, dacă nu chiar încurajează, scrierile stângace, lipsite de conținut sau pe scriitorii fără talent, pe „*oamenii nechemate și nealeși*”. Mediocritățile trebuie descurajate din viața publică a unei națiuni, în special atunci când poporul este mai incult, „*fiindcă tocmai atunci sunt primejdioase*”.

● **TITU MAIORESCU - LINGVIST**

Un merit incontestabil îl are **Titu Maiorescu** în domeniul lingvisticii, al consolidării și al oficializării limbii române.

♦ În studiul „*Despre scrierea limbii române*” (1866) polemizează împotriva etimologismului susținut de pașoptiști și susține

cu fermitate ideea că **limba română este fonetică** - „*fiecare cuvânt se scrie cum se pronunță*” -, pledând în același timp pentru **oficializarea alfabetului latin**: „*scrierea sunetelor române cu litera latină corespunzătoare [...] luată tot de la romani*”.

♦ O satiră necruțătoare revarsă **Maiorescu** în lucrarea „*Beția de cuvinte*”, subintitulat „*Studiu de patologie literară*”. El sancționează fraza supraîncărcată în exprimarea unor contemporani, numind-o **frazeologie**, ca simptom grav al bolii care se cheamă „**lipsă de idei**”.

♦ În studiul „*Neologismele*”, **Maiorescu** remarcă **avalanșa neologismelor** ce au inundat limba română, de aceea este neapărat necesar discernământul ferm în acceptarea acestora, deoarece „*și limba română își are geniul ei propriu și cuvintele ei proprii și acestea trebuie cunoscute și trebuie deprinse*”.

În concluzie, ctitor al culturii noastre naționale, primul estetician și critic literar român, **Titu Maiorescu** se statomicește că valoare incontestabilă în toate domeniile vieții publice românești.

Excepțional dotat cu simțul valorilor, îi datorăm lui **Titu Maiorescu** ivirea marilor clasici români, scrierea limbii române cu caractere latine și, cum scrie **Tudor Vianu**, „*puțini l-au egalat în vigoare [...] iar, în domeniul său propriu, lucrarea la care a supus graiul nostru nu a fost cu nimic mai prejos de aceea a lui Eminescu*”.